Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Legal Studies, 2021; 1 (116): 15–19
УДК: 343.222.4:343.575(616-051)(477)
DOI: https:doi.org/10.17721/1728-2195/2021/1.116-3

ISSN 1728-2195
© Taras Shevchenko National University of Kyiv, Publishing center "Kyiv University", 2020

Р. Гринюк, д-р юрид. наук, проф.
ORCID ID: 0000-0003-0158-8363
Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, Україна

Б. Кіндюк, д-р юрид. наук, зав. лаб.
ORCID ID: 0000-0001-8519-4649
Одеський державний університет внутрішніх справ, Одеса, Україна

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗА ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПЕРЕДБАЧЕНІ СТАТТЕЮ 320 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Розглянуто особливості кримінальної відповідальності працівників закладів охорони здоров'я за порушення положень ст. 320 КК України, яка складається з двох частин, що відрізняються за способами (формами) вчинення кримінальних правопорушень та мірами відповідальності. Методологічну основу дослідження становить: логіко-семантичний метод, за допомогою якого розглянуто види способів (форм) вченення кримінальних правопорушень, передбачених ст. 320 КК України; системний підхід, на підставі якого проаналізовано послідовність дій працівників слідчих органів під час розслідування злочинів за ознаками злочинної діяльності, передбаченої цією статтею. Встановлено, що ст. 320 КК України складається з двох частин і передбачає широкий спектр кримінальних правопорушень, зокрема: вирощування снодійного маку чи конопель; порушення правил виробництва, виготовлення, зберігання, обліку, відпуску, розподілу, торгівлі, перевезення, пересилання чи використання наркотичних засобів, психотропних речовин, їхніх аналогів або прекурсорів, призначених для виробництва чи виготовлення цих засобів чи речовин; викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів, або заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовою особою своїм службовим становищем тощо. Показано, що диспозиція ст. 320 КК України має бланкетний характер, що потребує конкретизації її положень в інших нормативно-правових актах: накази, інструкції, правила. Наголошено, що працівники медичних установ і закладів охорони здоров'я повинні чітко знати зміст постанови КМ № 770 "Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів" від 06.06.2000 р., наказу МОЗ № 188 "Про затвердження таблиць невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які перебувають у незаконному обігу" від 01.08.2000 р., що значно допоможе їм уникнути правопорушень, пов'язаних з обігом наркотичних засобів. Особливої уваги з боку таких працівників потребує дотримання правил зберігання, передачі, обліку, відпуску, розподілу, торгівлі, перевезення, а також ведення журналів обліку наркотичних речовин. Показано послідовність дій працівників слідчих органів під час розслідування злочинів за ознаками злочинної діяльності, передбаченої ст. 320 КК України.

Ключові слова: наркотичні засоби, психотропні речовини, прекурсори, Кримінальний кодекс України, злочин, медичні працівники, порядок слідчих дій.

ВСТУП. Постановка проблеми. Актуальність теми дослідження пов'язана з трьома причинами. По-перше, незаконний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин, їхніх аналогів і прекурсорів набули в Україні загрозливого характеру та становлять загрозу національній безпеці, правопорядку, здоров'ю та фізичному стану населення. Характерною рисою цього процесу є збільшення кількості злочинів, пов'язаних із незаконним обігом наркотиків, численним фактам наркоторгівлі з використанням мережі інтернет, поява стійких злочинних угрупувань. Такий стан речей вимагає підвищення ефективності законодавства, пов'язаного з протидією незаконному вживанню цих небезпечних речовин. По-друге, розгляд практики кримінальних справ, пов'язаних із незаконним обігом наркотиків, показує наявність значної кількості кримінальних правопорушень, скоєних медичними працівниками. До них належать: недотримання загальних правил обліку, недбале ставлення під час дотримання правил зберігання, видачі, відпуску, розподілу, обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів. По-третє, поширеними є випадки порушення працівниками правоохоронних органів своїх службових обов'язків у сфері контролю за обігом наркотичних засобів. Причиною такого явища є бажання показати високу ефективність своєї діяльності, унаслідок чого спостерігаються випадки безпідставного притягнення медичних працівників до відповідальності за порушення законодавства в цій сфері. Виходячи з цього, працівникам закладів охорони здоров'я й інших медичних установ, необхідно чітко знати зміст положень, які регламентуються ст. 320 Кримінального кодексу України.

Аналіз публікацій показує наявність двох блоків наукової літератури з цієї теми. Перший блок – теоретичні праці з кримінального законодавства з питань незаконного обігу наркотичних засобів, підготовлені В. К. Грищуком, В. Л. Грохольським, В. С. Комісаровим, В. О. Глушко, Н. А. Мірошниченко, А. А. Музикою, В. О. Навроцьким, В. В. Романовим. Другий – дослідження українських і зарубіжних науковців, пов'язані із практичними заходами боротьби з наркозлочинністю, серед яких А. М. Бабенко, В. П. Бахін, І. Г. Богатирьов, Є. Г. Гасанов, О. А. Мартиненко, В. М. Попович, В. В. Коваленко, В. Ф. Рудаков, К. Садиков, О. М. Сергеєв, Ю. О. Старук та ін. Незважаючи на наявність цих робіт, питання, пов'язані з відповідальністю медичних працівників за порушення правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їхніх аналогів і прекурсорів, не знайшли детального відображення в науковій літературі.

Метою роботи є розгляд відповідальності працівників закладів охорони здоров'я за порушення положень ст. 320 КК України "Порушення встановлення правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів".

Викладення матеріалів дослідження необхідно розпочати з того, що у 2001 р. Верховна Рада України прийняла Кримінальний кодекс України, у якому в Особливій частині виокремила Розділ XIII "Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення", що регламентує кримінальну відповідальність за такі дії. На думку О. В. Козаченко, наркотичні засоби і психотропні речо-

© Гринюк Р., Кіндюк Б., 2021

вини характеризуються єдністю чотирьох ознак: а) фізичною; б) юридичною; в) соціальною; г) медичною [1, с. 4], кожна з яких відображається у класифікації засобів і речовин, здатних викликати виникнення наркоманії й токсикоманії. До змісту розділу XIII КК України ввійшла ст. 320 "Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів", на підставі якої, здебільшого, притягають до відповідальності працівників медичних установ. Виходячи з цього, доцільно розглянути її зміст, основні положення та міри відповідальності, передбачені нею.

Так, ця стаття складається з двох частин. У першій частині регламентується відповідальність за порушення встановлених правил посіву або вирощування снодійного маку чи конопель, а також порушення правил виробництва, виготовлення, зберігання, обліку, відпуску, розподілу, торгівлі, перевезення, пересилання чи використання наркотичних засобів, психотропних речовин, їхніх аналогів або прекурсорів, призначених для виробництва чи виготовлення цих засобів чи речовин. За такі дії закон встановлює покарання у вигляді штрафу розміром до 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеження волі на термін до чотирьох років, або позбавлення волі на термін до трьох років, із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на термін до трьох років. Друга частина ст. 320 КК України передбачає відповідальність за ті самі дії, вчинені повторно, або якщо була спричинена нестача наркотичних засобів, психотропних речовин, їхніх аналогів чи прекурсорів у великих розмірах, або призвели до викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів, або заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовою особою своїм службовим становищем. За такі дії встановлюється покарання у вигляді штрафу до 70 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на термін від трьох до п'яти років із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на термін до трьох років. Отже, ст. 320 КК України передбачає широкий спектр кримінальних правопорушень, тому у випадках проведення слідства медичні працівники повинні дуже уважно ставитися до розгляду фактів кожного з цих їх видів. Диспозиція цієї статті має бланкетний характер, а це означає, що відповідна правова норма потребує конкретизації згідно з іншими нормативно-правових актами: накази, інструкції, правила. Тому для правильного її застосування медичні працівники повинні вимагати від слідчого чітко вказати, які саме правила були порушені та зафіксувати у протоколі пункти відповідних нормативно-правових актів.

Досить суворі покарання за порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їхніх аналогів або прекурсорів, на думку А. С. Політової, пов'язані з тим, що за період з 1991 р. дотепер кількість кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотиків збільшилася майже в 7,2 рази [2, с. 139]. Під час розгляду змісту ст. 320 КК України необхідно звернути увагу на те, що правила обігу наркотичних засобів психотропних речовин, їхніх аналогів або прекурсорів можуть порушуватися шляхом: 1) дій, наприклад, відпуск психотропних речовин під час незалежного оформлення документів; 2) бездіяльності, наприклад, ухилення від ведення обліку, наркотичних засобів за встановленою формою тощо. Загалом кримінальне правопорушення, яке кваліфікується за цією статтею, вважається закінченим із моменту доведення факту порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їхніх аналогів або прекурсорів.

У процесі встановлення судом міри покарання важливе значення має суб'єктивний бік кримінального правопорушення, яке характеризується умислом або необережністю, від цього залежить санкція ст. 320 КК України. Так, якщо під час проведення розслідування буде встановлено факт умислу, наприклад, працівник органу охорони здоров'я умисно сприяє викраденню чи привласненню наркотиків, психотропних речовин або прекурсорів, то слідчий кваліфікуватиме такий злочин за сукупністю злочинів, передбачених ч. 1 ст. 320 КК України та ст. ст. 27, 308, 312 КК України. Ця ситуація змінюється, якщо слідчим буде встановлена наявність будь-якої з трьох кваліфікуючих ознак цього злочину: 1) вчинення його повторно; 2) спричинення ним нестачі наркотичних засобів, психотропних речовин, їхніх аналогів чи прекурсорів у великих розмірах; 3) дії медичного працівника, які призвели до викрадання, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовою особою своїм службовим становищем. Отже, за наявності хоча б однієї з цих ознак дії медичного працівника кваліфіковатимуться за ч. 2 ст. 320 КК України, яка передбачає значно більш сурові санкції. Як вказує П. О. Лиска, в Україні діє система класифікації наркотичних засобів, які поділено на речовини рослинного походження та наркотики, синтезовані в хімічних лабораторіях, що не відповідає вимогам суспільства та ставить великих наркоторговців на один рівень з одноразовими суб'єктами [3, с. 115]. Тому, на думку вченого, варто диференціювати такий підхід на загальнодержавному рівні відповідно до міжнародної системи їхньої класифікації.

Розгляд ст. 320 КК України показує, що законодавець під час формулювання її положень використовує такі поняття, як "нестача", "розкрадання", "привласнення", "утримання" наркотичних засобів, які суттєво впливають на зміст обвинувального акту.

Під ***нестачею*** розуміють відсутність чи втрату власником чи володільцем наркотичних засобів, психотропних речовин, їхніх аналогів чи прекурсорів у великих розмірах, а також нематеріальні збитки, які мають вартісний критерій.

Розкрадання наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я означає протиправне, навмисне вилучення наркотиків. Такі дії можуть здійснюватись будь-яким способом із фондів закладів та установ системи охорони здоров'я з метою їхнього особистого вживання або передачі іншим особам для збуту, а також іншого незаконного використання. Розкрадання можуть вчинятися працівниками органів охорони здоров'я у вигляді привласнення, розтрати, зловживання службовим становищем. Питання кваліфікації розкрадань стали темою наукових досліджень С. Н. Арєшкіної, яка у своїй кандидатській дисертації детально розглянула такі форми (способи), як вимагання, шахрайство, привласення наркотичних речовин, а також встановила кваліфікуючі ознаки складу таких злочинів [4, с. 11]. Особливістю форм розкрадання наркотичних засобів є те, що винна особа діє проти правил, які регулюють порядок обігу наркотичних засобів, зловживає особливою довірою, наданою їй відповідною організацією, підприємством, установою для розпорядження, управління, доставкою, зберіганням або використанням наркотиків, унаслідок чого такі речовини потрапляють у незаконний обіг.

Розкрадання наркотиків у формі ***привласнення*** полягає в незаконному утриманні винною особою довірених їй наркотиків і залишенні їх собі з метою протиправного використання. Привласнення наркотиків означає

протиправне й безоплатне вилучення, утримання, неповернення наркотиків, які перебувають у законому обігу, із наміром у подальшому обернути їх на свою користь чи користь третіх осіб.

Утримання як спосіб привласнення характеризується двома необхідними ознаками: 1) винна особа не повертає довірені їй наркотики в термін, передбачений правилами МОЗ України про зберігання, облік, відпуск, перевезення, пересилання та використання наркотиків, або вимог про їхнє знищення у зв'язку з непридатністю для медичної, ветеринарної й наукової мети та не пред'являє їх у процесі ревізії або іншій перевірці; 2) винна особа обертає такі засоби на свою користь або передає іншим особам для незаконного використання. ***Розтрата*** передбачає незаконне й безоплатне витрачання, споживання, продаж, безоплатну передачу, обмін, передачу в рахунок погашення боргу особою, яка має права на користування наркотиками, які були довірені чи перебували в його розпоряджені. Розтрата як форма розкрадання наркотиків відрізняється від привласнення тим, що особа, якій ці засоби відповідно до службових обов'язків були довірені, незаконно використала їх, тобто вжила безпосередньо сама або разом з іншими особами, подарувала, обміняла, продала їх тощо.

Особливо небезпечним способом (формою) злочинної діяльності є розкрадання наркотиків шляхом ***зловживання службовим становищем***, яке, на відміну від інших форм, полягає в незаконному оберненні посадовою особою наркотиків, довірених їй відповідно до функціональних обов'язків, на свою користь або іншої особи, тобто проти службових інтересів. Такий злочин може бути вчинено посадовою особою стосовно наркотиків, що перебувають у підлеглої їй особи, яка відповідає за їхнє зберігання й обіг. Характерною рисою розкрадання шляхом зловживання службовим становищем є та обставина, що винна особа, надаючи своїм діям зовні законного вигляду, дає розпорядження підлеглій особі, унаслідок чого остання є ошуканою. Злочином є факт передачі наркотичних засобів особисто своєму керівнику або іншим особам для протиправного їхнього використання. Значну складність із погляду доказової бази має кваліфікація розкрадання нарктичних засобів шляхом зловживання службовим становищем у ході складання посадовою особою фіктивних прибутково-видаткових документів, із метою приховування недостачі наркотиків, яка виникла в неї або у підлеглих їй осіб, але не пов'язувалася з розкраданням таких засобів. На практиці слідчі звертають увагу на спрямованість дій і прийомів, що застосовуються винною особою у процесі протиправного вилучення нею наркотиків із фондів органів системи охорони здоров'я. Як вказує А. В. Окушко, незважаючи на ту обставину, що способи розкрадання наркотиків дуже різноманітні, до їхнього змісту входить порушення порядку дій із такими речовинами згідно з чинними відомчими нормативно-правовими актами [5, с. 49].

Розгляд змісту ст. 320 КК України показує, що в ній до класифікуючих ознак віднесено також великий розмір наркотичних засобів, психотропних речовин, їхніх аналогів або прекурсорів, що визначаються спеціально уповноваженим органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я. Зараз в Україні діє Постанова КМ України № 770 "Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів" від 06.05.2000 р. Згідно з цим нормативно-правовим актом, систематизація наркотичних засобів проводиться на підставі чотирьох таблиць, до кожної з якої входять різні Списки цих небезпечних речовин (табл. 1).

***Таблиця* 1**

Перелік наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів

Таблиця I	Список № 1. Особливо небезпечні наркотичні засоби, обіг яких заборонено. Список № 2. Особливо небезпечні психотропні речовини, обіг яких заборонено. Список № 3. Рослини, які містять наркотичні засоби та психотропні речовини і обіг яких допускається для промислових цілей.
Таблиця II	Список № 1. Наркотичні засоби, обіг яких обмежено. Список № 2. Психотропні речовини, обіг яких обмежено.
Таблиця III	Список № 1. Наркотичні засоби, обіг яких обмежено і стосовно яких допускаються виключення деяких заходів контролю. Список № 2. Психотропні речовини, обіг яких обмежено і стосовно яких допускаються виключення деяких заходів контролю.
Таблиця IV	Список № 1. Прекурсори, обіг яких обмежено і стосовно яких встановлюються заходи контролю. Список № 2 Прекурсори, стосовно яких встановлюються заходи контролю.

Так, до Таблиці I увійшло три списки, два з яких включають особливо небезпечні наркотичні засоби та психотропні речовини, обіг яких заборонений на території України, наприклад, героїн, ацетилфентаніл, опій, кетобемідон. Ураховуючу ту обставину, що на території України зростає значна кількість рослин, які містять сильнодіючі речовини, їхні назви ввійшли до списку № 3, згідно з яким допускається їх обіг виключно для промислових цілей (табл. 1). До них належать: рослини виду мак снодійний; рослини роду коноплі. До Таблиці II увійшли Список № 1 і Список № 2, у які внесено наркотичні засоби, психотропні речовини, обіг яких обмежено на території України. До змісту Таблиці III увійшли Список № 1 і Список № 2, у які внесено небезпечні речовини, обіг яких обмежений, але їхнє використання допускається з науковою метою та для виробництвах ліків з одночасним проведенням заходів контролю. У Таблицю IV увійшли два Списки, у яких перераховуються прекурсори, обіг яких є обмеженим, і стосовно яких встановлюються заходи контролю з боку держави.

Під час встановлення ознак злочинів, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних речовин, основною класифікаційною рисою є обсяг наркотичних, психотропних речовин і прекурсорів. Із метою доведення цього факту необхідно звернутися до Наказу від 01.08.2000 р. № 188 МОЗ України "Про затвердження таблиць невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу", згідно з яким визначається категорія розміру наркотичних засобів: невелика, велика, особливо велика.

Незважаючи на наявність ст. 320 КК України, на думку Я. В. Ступник, кримінально-правова політика в цій сфері характеризується несистемністю та непродуманістю антинаркотичної діяльності, що потребує вдосконалення Кримінального кодексу відповідно до міжнародних нормативно-правових актів [6, с. 74].

Розслідування злочинів за ознаками злочинної діяльності, передбаченої ст. 320 КК України, проводиться у ***два етапи***: 1) виявлення, документування, розслі-

дування злочину; 2) встановлення та використання доказів для закріплення напрацьованих матеріалів кримінального провадження та завершення стадії досудового розслідування.

На першому етапі проводиться реєстрація заяви чи повідомлення про злочин у журналі Єдиного обліку відділу поліції. Далі збираються важливі дані про обставини події, яка скоєна, місто та час її скоєння, а також встановлюються особи, які брали в ній участь. Реєстрація матеріалів за заявою або повідомленням в ЄРДР проводиться відповідно до ст. 214 Кримінального процесуального кодексу України (КПК України), яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акту та пропозиції щодо застосування примусових заходів чи клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності. Слідчий, прокурор здійснюють свої повноваження відповідно до вимог КПК України, починаючи з моменту надходження інформації від заявника до органу державної влади, що фактично є передумовою для початку досудового розслідування. Ця інформація подається у вигляді заяви або повідомлення про скоєне кримінальне правопорушення, як в усній формі, так і письмово.

Наступним кроком у розслідуванні кримінальних правопорушень за ознаками злочинної діяльності, передбаченої ст. 320 КК України, є надання окремого доручення слідчим в оперативний підрозділ, у якому ставиться завдання щодо встановлення повних анкетних даних особи, місць її мешкання (реєстрації) та іншої інформації, яка має значення для подальшого проведення слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій у межах кримінального провадження. За результатами виконання доручення слідчий доповідає результати перевірки процесуальному керівнику – прокурору.

Важливим заходом під час проведення слідства щодо цієї категорії справ є направлення клопотання до суду про проведення експертизи вилучених засобів, яка проводиться за ухвалою суду. У більшості випадків оперативними підрозділами проводиться оперативна закупка наркотичних речовин, яка здійснюється виключно за грошові кошти та з використанням майна, зокрема імітаційних засобів, цих органів і підрозділів, за результатами чого складається протокол з дотриманням вимог ст. 104 КПК України. У ході розслідування таких злочинів проводиться судова експертиза, яка розв'язує ключові в цих категоріях кримінальних проваджень питання: експертиза наркотичних засобів, психотропних речовин, їхніх аналогів і прекурсорів; судово-фармакологічна експертиза; судово-наркологічна експертиза; судово-психіатрична експертиза.

Клопотання про проведення обшуку за місцем мешкання фігуранта чи місцем роботи готується слідчим і за погодженням із прокурором направляється до слідчого судді. За справами цієї категорії рекомендовано проводити: обшук житла підозрюваних; обшук підозрюваних; обшук приміщень на підприємстві де працюють підозрювані. У перших двох випадках об'єктами обшуку є: житлові та нежитлові приміщення, підозрювані особи, їхній одяг, особисті речі, предмети побуту й ін. Особливістю обшуку приміщень на підприємстві, де працюють підозрювані, є те, що під час обшуку вилучаються: реєстраційні документи організації; бухгалтерські документи та звітності, картки зі зразками підписів осіб, наділених правом підписання грошових документів, печатки організації; накази, розпорядження, службове листування; первинні касові документи; транспортні та приймально-здавальні документи; документи складського обліку. Усі матеріали фіксуються у протоколі слідчої дії, який підписується понятими й усіма учасниками заходу.

Підводячи підсумки дослідження особливостей кримінальної відповідальності працівників закладів охорони здоров'я за порушення положень, передбаченої ст. 320 КК України, можна зробити такі **висновки**:

1. Ст. 320 УКК України складається з двох частин і передбачає широкий спектр кримінальних правопорушень, зокрема: вирощування снодійного маку чи конопель; порушення правил виробництва, виготовлення, зберігання, обліку, відпуску, розподілу, торгівлі, перевезення, пересилання чи використання наркотичних засобів, психотропних речовин, їхніх аналогів або прекурсорів, призначених для виробництва чи виготовлення цих засобів чи речовин; викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів, або заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовою особою своїм службовим становищем тощо.

2. Диспозиція ст. 320 КК України має бланкетний характер, що потребує конкретизації її положень в інших нормативно-правових актах: накази, інструкції, правила.

3. Працівники медичних установ і закладів охорони здоров'я повинні читко знати зміст Постанови КМ № 770 "Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів" від 06.06.2000 р., наказу МОЗ № 188 "Про затвердження таблиць невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу" від 01.08.2000 р., що значно допоможе їм уникнути правопорушень, пов'язаних з обігом наркотичних засобів.

4. Особливої уваги з боку таких працівників потребує дотримання правил зберігання, передачі, обліку, відпуску, розподілу, торгівлі, перевезення, а також введення журналів обліку наркотичних речовин.

Список використаної літератури

1. Козаченко О. В. Поняття предмету наркотизму і його кримінально-правове значення : автореф. дис…. канд. юрид. наук : 12.00.08. – О., 2000.

2. Політова А. С. Сучасний стан протидії наркозлочинності в Україні / А. С. Політова // Правовий часопис Донбасу. – 2018. – № 3. – С. 136–145.

3. Лиска Л. О. Проблематика та прогалини диспозиції та санкції основного складу злочину, передбаченого статтею 307 Кримінального кодексу України. Scientific Journal "ScienceRise" / Л. О. Лиска // Юрид. науки. – 2014. – № 1. – С. 114–126.

4. Арєшкіна С. Н. Кваліфікація розкрадання наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів : автореф. дис… . канд. юрид. наук : 12.00.08 / С. Н. Арєшкіна. – К., 2010.

5. Окушко А. В. Характеристика способів розкрадання наркотиків у медичних закладах. Основні напрями та проблеми протидії наркоманії : Матеріали круглого столу (м. Київ, 6 лют. 2017 р.) / А. В. Окушко. – Івано-Франківськ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. – С. 47–49.

6. Ступник Я. В. Антинаркотичне законодавство в світлі трансформації політики протидії наркозлочинності / Я. В. Ступник, А. В. Коштура // Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту. Серія Право. – 2015. – Вип. 31. – С. 70–74.

References

1. Kozachenko, O.V. (2000) Ponyattya predmetu narkoty'zmu i jogo kry'minal'no-pravove znachennya [The concept of the subject of narcotics and its criminal significance] [avtoref. dy's. kand. yury'd. nauk]. Odesa (in Ukrainian).

2. Politova, A.S. (2018) Suchasny'j stan proty'diyi narkozlochy'nnosti v Ukrayini [The current state of combating drug crime in Ukraine]. *Pravovy'j chasopy's Donbasu* [Legal magazine of Donbass], (3), 136-145 (in Ukrainian).

3. Ly'ska, L.O. (2014) Problematy'ka ta progaly'ny' dy'spozy'ciyi ta sankciyi osnovnogo skladu zlochy'nu, peredbachenogo statteyu 307 Kry'minal'nogo Kodeksu Ukrayiny' [Problems and gaps in the disposition and sanctions of the main elements of the crime provided for in Article 307 of the Criminal Code of Ukraine]. *Scientific Journal "ScienceRise".* Yury'dy'chni nauky', (1(1), 114-126 (in Ukrainian).

4. Aryeshkina, S.N. (2010) Kvalifikaciya rozkradannya narkoty'chny'x zasobiv, psy'xotropny'x rechovy'n, yix analogiv ta prekursoriv [Qualification of theft of narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues and precursors] [avtoref. dy's. kand. yury'd. nauk]. K. (in Ukrainian).

5. Okushko, A. V. (2017). Harakterystyka sposobiv rozkradannja narkotykiv u medychnyh zakladah [Characteristics of methods of drug theft in medical institutions]. U Osnovni naprjamy ta problemy protydii' narkomanii' [The main directions and problems of drug addiction] (s. 47-49). Nac. akad. vnutr. sprav (in Ukrainian).

6. Stupny'k, Ya.V. & Koshtura, A.V. Anty'narkoty'chne zakonodavstvo v svitli transformaciyi polity'ky' proty'diyi narkozlochy'nnosti [Anti-drug legislation in the light of the transformation of the policy to combat drug crime]. *Naukovy'j visny'k Uzhgorods'kogo nacional'nogo universy'tetu. Seriya Prava* [Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Law Series], (31), 70-74 (in Ukrainian).

Received: 19/10/2020
1st revision: 25/11/2020
Accepted: 18/12/2020

R. Grinyuk, Dr of Law, Prof.
Vasyl Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine,
B. Kindyuk, Dr of Law, Prof.
Odessa State University of Internal Affairs, Odessa, Ukraine

MEDICAL WORKERS' LIABILITY FOR CRIMES IN THE FIELD OF TRAFFICKING OF NARCOTIC PRODUCTS UNDER ARTICLE 320 OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE

The article considers the peculiarities of criminal liability of employees of health care institutions for violation of the provisions of Art. 320 of the Criminal Code of Ukraine, which consists of two parts, which differ in the ways (forms) of committing criminal offenses and limits of liability. The methodological basis of the study includes logical-semantic method, by which the types of methods (forms) of committing criminal offenses under Art. 320 of the Criminal Code of Ukraine are studied; a systematic approach, on the basis of which the author analyses the sequence of actions of employees of investigative bodies in the investigation of crimes on the grounds of criminal activity provided for in the provisions of this article. It is established that Art. 320 of the Criminal Code of Ukraine consists of two parts and provides for a wide range of criminal offenses, in particular the cultivation of sleeping poppy or hemp; violation of the rules of production, manufacture, storage, accounting, release, distribution, trade, transportation, shipment or use of narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues or precursors intended for the production or manufacture of these drugs or substances; theft, misappropriation, extortion of narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues or precursors, or their acquisition by fraud or abuse of office by an official, etc. It is shown that the disposition of Art. 320 of the Criminal Code of Ukraine has a blanket nature, which requires specification of its provisions in other regulations, including orders, instructions, rules. It is emphasized that employees of medical institutions and health care institutions must clearly know the content of the resolution of the Cabinet of Ministers № 770 "On approval of the list of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors" from 06.06.2000, the order of the Ministry of Health № 188 "On approval of tables of small, large and especially large amounts of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors that are in illicit traffic" from 01.08.2000, which will significantly help them to avoid offenses related to drug trafficking. Special attention should by paid to compliance with the rules of storage, transfer, accounting, release, distribution, trade, transportation, as well as the introduction of drug logs. The article also shows the sequence of actions of employees of investigative bodies during crime investigation on grounds of the criminal activity provided by Art. 320 of the Criminal Code of Ukraine.

Keywords: drugs, psychotropic substances, precursors, Criminal Code of Ukraine, crime, medical workers, procedure for investigative actions.

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Legal Studies, 2021; 1 (116): 19–23
УДК: 343.222.4:343.575(616-051)(477)
DOI: https:doi.org/10.17721/1728-2195/2021/1.116-4

ISSN 1728-2195
© Taras Shevchenko National University of Kyiv, Publishing center "Kyiv University", 2020

О. Котюк, канд. юрид. наук, асист.
ORCID ID: 0000-0002-6464-2315
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ПРАВОМІРНІСТЬ ЯК СВІТОГЛЯДНИЙ КРИТЕРІЙ ОЦІНКИ ПОВЕДІНКИ ТА ДІЯЛЬНОСТІ

Проаналізовано суперечності в наявних концептуальних підходах до визначення категорії "правомірність" та обґрунтування власної концепції її змісту.

Методологією цього дослідження є аналіз генези уявлень про поняття "правомірність", його сутнісних характеристик і засобів практичного забезпечення правомірної поведінки й діяльності. Автор привертає увагу до того, що оскільки спочатку поняття "правомірність" тлумачилась виключно з позицій позитивістського праворозуміння, то на підставі цього робився висновок, що головним критерієм правомірної поведінки й діяльності є її відповідність вимогам закону. Згодом складовою вимог правомірності стали визнавати й основні принципи права. А натепер усе більшої підтримки набуває концепція, згідно з якою правомірною є поведінка, яка відповідає вимогам не лише нормам позитивного права, а й вимогам інших загальновизнаних соціальних норм, які відображають найвищі соціальні цінності. Саме тому основними вимогами правомірності є верховенство права, тобто пріоритет прав і свобод людини в усіх сферах суспільного життя; їхня гарантованість; обов'язковість їх дотримання всіма учасниками правовідносин; ефективна та послідовна боротьба з посяганнями на них; невідворотність відповідальності за правопорушення.

З урахуванням вимог засади верховенства права та природно-правового праворозуміння автором запропоновано власну концепцію змісту категорії "правомірність" і привернено увагу до суперечливих положень Конституції України, які стають очевидними у процесі істинного розуміння цієї категорії. Крім того, автор обґрунтовує, що умовами забезпечення правопорядку, засади верховенства права, а відтак, і правомірності поведінки і діяльності, є відповідні гарантії, тобто умови, засоби й заходи, за допомогою яких вона забезпечується, зокрема: економічні, ідеологічні, політичні, юридичні, громадські та міжнародні. Що ж до практичних способів її забезпечення, то ними є: переконання, заохочення, заходи примусу та профілактична діяльність.

Ключові слова: верховенство права, правопорядок, правомірність, законність, принципи права, соціальні норми, поведінка, діяльність.

ВСТУП. Як відомо, засада законності є вимогою суворого та неухильного дотримання законів усіма органами, організаціями, посадовими особами та громадянами. За таких умов головним критерієм оцінки й поведінки, і діяльності була її відповідність вимогам закону, а поняття "правомірність" практично не використовувалось. Однак оскільки зміна світоглядних орієнтирів у політико-правовій організації суспільного життя зумовила їхню демократизацію, проголошення людини найвищою соціальною цінністю та визнання засади верховенства права, то це змусило привернути увагу й до цього поняття як з теоретичного, так і з практичного

© Котюк О., 2021